

ΣΗΣ ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΑΜΒΛΥΝΘΟΥΝ Η ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΛΠΙΖΕΙ

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν παίζουν το παιχνίδι της «Μεγάλης Σερβίας»;

ΤΖΙΛΑΣ: Είμαι αντίθετος στη Μεγάλη Σερβία. Σύμφωνα μ' αυτούς που τη «θυμιατίζουν», αυτή θα περιλάμβανε τη Βοσνία, τη Σλοβενία, το Μαυροβούνιο και τη Μακεδονία. Σ' αυτή τη σερβική αυτοκρατορία, το 48% του πληθυσμού δεν θα ήταν σέρβοι. Το πρόβλημα των εθνοτήτων, έτσι όπως τίθεται σήμερα, δεν θα λυνόταν με κανέναν τρόπο. Και αν η Κροατία ιδιοποιούνταν τη Βοσνία, οι κροάτες δεν θα αποτελούσαν παραπάνω από το 51% του πληθυσμού αυτού του νέου κροατικού κράτους. Μ' άλλα λόγια, ένας εμφύλιος πόλεμος δεν θα έλυνε τίποτε...

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τι θα γίνει αν η Σλοβενία πετύχει την ανεξαρτησία της;

ΤΖΙΛΑΣ: Θα βρεθεί, στην πραγματικότητα, κάτω από την επιρροή της Αυστρίας. Θα γίνει η δέκατη επαρχία της.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Σ' αυτή την περίπτωση, οι κροάτες δεν διακινδυνεύουν και αυτοί με την απόσχισή;

ΤΖΙΛΑΣ: Αυτό δεν θα γίνει έτσι, δεν είναι δυνατόν. Οι σέρβοι και οι κροάτες είναι τα στηρίγματα της Γιουγκοσλαβίας. Όσο παραμένουν μαζί, η Γιουγκοσλαβία επιβιώνει. Ενώ αν οι σλοβένοι αποκοπούν, θα είναι σίγουρα μια απώλεια, αλλά η Γιουγκοσλαβία θα παραμείνει, παρ'

όλα αυτά, η Γιουγκοσλαβία.

Σ.Σ.: Για το τέλος μιας ολόκληρης εποχής, του τιτοϊσμού, που συμπαρέσυρε ανθρώπους και ιδεολογίες, μιλά στο «ΕΝΑ» ο Μίλοβαν Τζίλας. Στην καλή συνέντευξη που του πήρε ο Ανδρέας Μπελιμπασάκης, ο Τζίλας συνοψίζει εύγλωττα πώς το προηγούμενο σύστημα κατέληξε στη σημερινή κατάσταση:

«Στην ουσία, το προηγούμενο σύστημα κατέργησε όλα τα δημοκρατικά ρεύματα στη Γιουγκοσλαβική κοινωνία. Για τη δημιουργία μιας δημοκρατικής, εξελεγχόμενης και απελευθερωμένης συνείδησης, χρειάζεται καιρός. Οι πολίτες αυτής της χώρας πρέπει να αντιληφθούν ότι είναι αναγκαία μια νέα πορεία. Ο εθνικισμός, βέβαια, ως ιδεολογία, δεν έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια. Μπορεί να εμφανιστεί παντού και πάντοτε. Οι εθνικιστικές ηγεσίες στη Γιουγκοσλαβία, μετά την πτώση του σταλινισμού, ήταν εύκολο να οικοδομήσουν το καινούριο σύστημα, αφού γρήγορα αντιλήφθηκαν τις διαθέσεις των μαζών. Αυτό εύκολα μπορούμε να το διαπιστώσουμε βλέποντας τους σημερινούς ηγέτες, πόσο εύκολα μεταμορφώθηκαν από κομμουνιστές σε εθνικιστές, όπως ο Μίλοσεβιτς στη Σερβία».

● Και παρακάτω:

«Υπάρχουν και ελπίδες και δυνάμεις που θα μπορούσαν να κρατήσουν τη Γιουγκοσλαβία ενωμένη. Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι αυτές οι δυνάμεις είναι εντελώς ανοργάνωτες και δεν επικοινωνούν μεταξύ τους. Ίσως κάποια σύνθεση ένωσης κρατών να ήταν η λύση. Εάν τώρα λογικά σκεφτούμε ότι στην πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης οι αντιθέσεις μεταξύ των Δημοκρατιών θα αμβλυνθούν, η Γιουγκοσλαβία έχει προοπτική και μπορεί να ελπίζει. Ναι, πιστεύω τελικά ότι αυτός ο χώρος θα κρατήσει. Η σχέση μεταξύ σέρβων και κροατών δεν μπορεί να καταργηθεί με νομοθετήματα. Μόνον ένας τρόπος υπάρχει ν' αποχωριστούν οι δύο αυτές Δημοκρατίες και αυτός είναι ο εμφύλιος πόλεμος. Φυσικά, μια τέτοια προοπτική δεν θα έδινε καμιά λύση. Αντίθετα, θα επιδεινώνε το εθνικό πρόβλημα. Σήμερα, οι επιθυμίες των ηγετών παίζουν κυρίαρχο ρόλο. Συνέπεια αυτού είναι και οι αυταρχικές δομές στο κράτος και στην κοινωνία, που συναντάμε και στη Σερβία και στην Κροατία. Επικρατεί αυτό που εγώ ονομάζω "γραφειοκρατικός εθνικισμός", ο οποίος δεν είναι αυθεντικός ως ιδεολογία, αλλά άνοιξε το δρόμο σε άλλους εθνικισμούς».

● Κάτι ξέρει παραπάνω...

Το δεύτερο (και ουσιαστικό) μέρος της ομιλίας του Α. Παπανδρέου στο Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης έχει — με κάποιες δικές μας επισημάνσεις — ως εξής, σε μετάφραση του γραφείου Τύπου (του ΠΑΣΟΚ) από τα αγγλικά:

● Ποιες είναι οι προοπτικές για σοσιαλισμό;

● Τι είδους σοσιαλισμό έχουμε στο μυαλό μας;

ΑΡΧΙΖΩ με το δεύτερο ερώτημα. Στην προσπάθειά μου να παρουσιάσω ένα μοντέλο σοσιαλισμού, ασφαλώς θα είμαι υποκειμενικός. Αυτό που γιόρταζα να μην είναι για κάποιον άλλο.

1 Καταρχήν, το σοσιαλιστικό μας μοντέλο της οικονομίας (κοινωνίας) πρέπει να είναι τέτοιο που να μπορεί να συμβεί στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα και, περαιτέρω, να μπορεί να επιβιώσει. Επομένως, μιλάμε για μια οικονομία όπου η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγικότητα βρίσκονται σε υψηλή προτεραιότητα. Αυτή είναι η αναπόφευκτη συνέπεια του γεγονότος ότι η εν λόγω οικονομία είναι πλήρως «συνδεδεμένη» με τον παγκόσμιο καπιταλισμό.

2 Το σοσιαλιστικό μοντέλο που έχουμε στο μυαλό μας πρέπει να «διορθώνει» την αγορά εκεί που αποτυγχάνει. Αυτό, όντως, είναι ο κύριος κανόνας. Σημαίνει την απουσία της ανεργίας και μια κατανομή εισοδήματος που φτάνει σε υψηλά επίπεδα δικαιοσύνης. Αυτό επιτυγχάνεται με οικονομικές και εισοδηματικές πολιτικές, οι οποίες, όμως, πρέπει να είναι συνεπείς προς τη νομισματική πολιτική, η οποία έχει αντιπληθωριστικά χαρακτηριστικά. Αυτός ο όρος γίνεται απαραίτητος, λόγω της ανάγκης επιβίωσης στο στενό ανταγωνισμό που αναπτύσσεται από το παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Αυτό, κάλλιστα, μπορεί να είναι το τεστ - κλειδί για το είδος του μοντέλου που συζητάμε. Γιατί μπορεί να απαιτεί μια μεγάλη προσπάθεια για τη δημιουργία (εάν ήδη δεν υπάρχει) ενός μορφωμένου, σε υψηλό βαθμό εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού, λαμβάνοντας υπ' όψη την ανάγκη της απορρόφησης σύγχρονων οργανωτικών μεθόδων, αυτοματισμού, παραγωγής, πληροφορικής και άλλων.

Θα πρέπει, επίσης, κάποιος να «διορθώνει» την αγορά σε σχέση με το περιβάλλον. Το περιβαλλοντολογικό πρόβλημα θα αποκτήσει τεράστιες διαστάσεις με το πέρασμα του χρόνου. Έτσι, η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να είναι άμεσης προτεραιότητας. Ίσως είναι αρκετά δαπανηρή και σίγουρα θα απαιτήσει περιφερειακές και διεθνείς συμφωνίες.

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΣΤΗ ΜΑΔΡΙΤΗ

Τι είδους σοσιαλισμό έχουμε στο μυαλό μας;

3 Οι βασικοί δημόσιοι κοινωφελείς οργανισμοί πρέπει να ανήκουν στο δημόσιο τομέα. Το νεοφιλελεύθερο πάθος για ιδιωτικοποίηση δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό, τουλάχιστον όσον αφορά στην ενέργεια και τις επικοινωνίες. Το νεοφιλελεύθερο επιχείρημα είναι ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις είναι αντιοικονομικές. Υπάρχει μεγάλη δόση αληθείας σ' αυτό, αλλά υπάρχουν αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Παραδείγματα χάριν, θα μπορούσε να διακηρυχθεί ο κανόνας ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις στοχεύουν στη μεγιστοποίηση του κέρδους.

● Στην περίπτωση κοστολόγησης (τιμολόγησης) των υπηρεσιών, εάν η σχετική εποτεία δημόσια αρχή θα επιθυμούσε παράκαμψη από τις τιμές που επιλέχθηκαν από την επιχείρηση, θα έπρεπε να την επιχορηγήσει για τη ζημία που θα υποστεί.

● Στην περίπτωση επενδυτικών σχεδιασμών, εάν υπάρχει διαφορά μεταξύ των σχεδιασμών της δημόσιας επιχείρησης και εκείνων της επιβλέπουσας δημόσιας αρχής, τότε πάλι πρέπει να υπάρχει αποζημίωση. Τελικά, οι δημόσιες επιχειρήσεις πρέπει να έχουν την ίδια δυνατότητα πρόσβασης στην αγορά χρήματος, με τους ίδιους όρους που έχει οποιοσδήποτε άλλος.

4 Το σοσιαλιστικό μοντέλο πρέπει να εξασφαλίζει απόλυτα δημοκρατική κοινωνία. Οποιοδήποτε είδος πατερναλισμού πρέπει να απορριπτεί. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υιοθετηθεί το μοντέλο της φιλελεύθερης δημοκρατίας — με την έννοια του πολιτικού pluralismu. Ο διαχωρισμός των εξουσιών και η πολυκομματική αντιπροσωπευτική δημοκρατία είναι ασφαλώς απολύτως αναγκαία. Ακόμη, σε μια εποχή όπου η πληροφόρηση και οι επικοινωνίες αποτελούν τόσο δυναμικά όπλα, το μοντέλο πρέπει να εγγυάται ίση πρόσβαση στην πληροφόρηση και τις επικοινωνίες για όλους τους πολίτες ή ομάδες πολιτών. Κάθε προσπάθεια θα έπρεπε να καταβληθεί για να αποφευχθούν στον τομέα αυτό μονοπολίες ή ολιγοπολίες. Αυτό είναι πραγματικά ένα δύσκολο έργο, αλλά είναι εκ των ουκ άνευ (sine qua non).

5 Θα αναφερθώ τώρα στο τι εννοώ ως είδος οποιοδήποτε διαφορά μεταξύ των σοσιαλιστικών μοντέλων που περιγράφω, σε σχέση με το γνωστό Κράτος Πρόνοιας. Πρόκειται

για την παρουσία σχεδιασμού μιας δημοκρατικής διαδικασίας αποκεντρωτικού προγραμματισμού. Επομένως, ο σχεδιασμός είναι το ουσιαστικό χαρακτηριστικό κάθε σοσιαλιστικού μοντέλου.

Αυτό που απορρίψαμε δεν είναι ο προγραμματισμός, αλλά ο συγκεντρωτικός προγραμματισμός του τύπου που βρίσκουμε στις οικονομίες του «παρκετού σοσιαλισμού».

Ο ΤΥΠΟΣ της οργάνωσης που εννοούμε είναι απόλυτα συνεπής με τη «μεικτή οικονομία» και ένα δυναμικό ιδιωτικό τομέα. Η αποκέντρωση που εννοούμε είναι, στη βάση της περιφερειακού χαρακτήρα. Έχει να κάνει όχι μόνο με τη λειτουργία της οικονομίας, αλλά επίσης με τη φύση και το βάθος των δημοκρατικών θεσμών. Γιατί, σε επίθετο περιφέρειας, νομού και δήμου, οι πολίτες θα έπρεπε να συμμετέχουν ενεργά στη χάραξη του μέλλοντός τους. Έτσι, η συγκεκριμένη μορφή άμεσης δημοκρατίας συμπληρώνει τους θεσμούς της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Είναι περιττό να υπογραμμίσουμε ότι περιφερειακοί σχεδιασμοί πρέπει να είναι αναπόσπαστο τμήμα ενός ολοκληρωμένου εθνικού σχεδιασμού, του οποίου η αναγκαιότητα συναρτάται επίσης από τους κύριους τομείς της οικονομίας. Ο σχεδιασμός αυτός έχει σχέση και με τις δημόσιες επενδύσεις και το ρόλο που αναμένεται να παίξει ο ιδιωτικός τομέας.

ΣΥΜΦΩΝΑ με τα παραπάνω, κάποιος θα μπορούσε εύλογα να αναρωτηθεί:

● Ποιος είναι ο ρόλος του Κράτους σε μια τέτοια δημοκρατική διαδικασία αποκεντρωτικού σχεδιασμού;

ΕΙΝΑΙ συνεπές με τη θέση μας, που αναφέραμε παραπάνω, ότι το Κράτος πρέπει να αναλάβει το ρόλο ενός Κέντρου Στρατηγικής Ανάπτυξης. Πρέπει:

● να διευρύνει τον αναπτυξιακό ορίζοντα,

● να προωθεί ενεργά τους τομείς που ενδεχομένως έχουν προοπτική επιτυχίας,

● να απομακρύνει τις παρεμβάσεις γραφειοκρατικού κατεστημένου των δημοσίων υπηρεσιών.

● να ουδετεροποιεί, στο μέγιστο του δυνατού, τις παραμορφώσεις της οικονομίας, που θα μπορούσαν να έχουν προκληθεί από ισχυρά εθνικά ή διεθνή επιχειρηματικά κέντρα,

● να εγγυάται την ισότιμη πρόσβαση στη μόρφωση, την εκπαίδευση, την απασχόληση και την υγεία για όλους,

● να διατηρεί υψηλές προδιαγραφές στη δίκαιη κατανομή του εθνικού εισοδήματος.

6 Υπάρχουν, βεβαίως, περιόδοι όπου ένα μοντέλο αυτού του τύπου — εγκλωβισμένο όπως είναι στον παγκόσμιο καπιταλισμό — θα αντιμετώπιζε σοβαρές κρίσεις. Χρειάζεται ένας μηχανισμός διαχείρισης της κρίσης. Ο καλύτερος τρόπος να ξεπεραστεί η κρίση είναι ο σχεδιασμός ενός κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ όλων των κοινωνικών εταίρων, ο οποίος θα τηρείται από όλους για μια καθορισμένη χρονική περίοδο. Ακόμα μια φορά, το κράτος καλείται να παρακολουθήσει μια πρόσκαιρη, αλλά ουσιαστική εκκενρία μεταξύ των «ανταγωνιστών».

7 Εφόσον η πολιτική διάσταση είναι τόσο κρίσιμη στη λειτουργικότητα αυτή του σοσιαλιστικού μοντέλου, τα σοσιαλιστικά κόμματα πρέπει να συναγωνιστούν για την εξουσία με κεντρώα, φιλελεύθερα, συντηρητικά και κομμουνιστικά κόμματα στο πλαίσιο μιας πλουραλιστικής κοινωνίας. Αλλά ποιον εκπροσωπεί ένα σοσιαλιστικό κόμμα; Την εργατική τάξη; Η επαναστατική ανάπτυξη της τεχνολογίας, που σάρωσε τον πλανήτη μας, επέφερε ουσιαστικές αλλαγές όχι μόνο στη φύση της εργατικής τάξης, αλλά επίσης και στη διαστρωμάτωση των σύγχρονων κοινωνιών.

Τα σοσιαλιστικά κόμματα, σήμερα, εκπροσωπούν τα συμφέροντα μιας πλατιάς συμμαχίας δημοκρατικών, προοδευτικών, κοινωνικών δυνάμεων, αλλά και κινημάτων για ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητας των δύο φύλων, προστασίας του περιβάλλοντος, κοινωνικής δικαιοσύνης, αφοπλισμού, καταστροφής των πυρηνικών, βιολογικών και χημικών όπλων και την προαγωγή της ειρήνης.

ΘΑ ΗΤΑΝ χρήσιμο να αναφερθούμε ειδικά στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Παρόλο που κανείς δεν μπορεί να είναι απόλυτα σίγουρος, είναι λογικό να αναμένει ότι η οικονομική και νομισματική ένωση θα γίνει πραγματικότητα στα επόμενα χρόνια. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, το περιθώριο που μένει στις χώρες - μέλη για κρίσιμες αποφάσεις οικονομικής πολιτικής θα είναι πολύ μικρό.

ΕΙΝΑΙ ΣΑΦΕΣ, επομένως, ότι το πεδίο μάχης για τη διαμόρφωση της πολιτικής θα μεταφερθεί από τις χώρες - μέλη στην Κοινότητα. Συνεπώς, τα σοσιαλιστικά κόμματα στην Κοινότητα — είτε σαν ομοσπονδία είτε σαν ένωση — θα φέρουν το κύριο βάρος στην προώθηση της σοσιαλιστικής πολιτικής. Στο επίπεδο της Κοινότητας, πάντως, ν έ α θ έ μ α τ α φαίνεται να απαιτούν τη διαμόρφωση της σοσιαλιστικής θέσης. Μια σημαντική συνιστώσα της σοσιαλιστικής θέσης είναι η

Τι είδους σοσιαλισμο;

Συνέχεια από τη σελ. 13

αναζήτηση των πολιτικών, που οδηγούν στη σύγκλιση των οικονομιών των χωρών - μελών.

Στο πολιτικο-οικονομικό επίπεδο, η δομή της εξουσίας πρέπει να μετακινηθεί αποφασιστικά υπέρ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, διαφορετικά το δημοκρατικό έλλειμμα στην Κοινότητα θα συνεχίσει να διαστρεβλώνει τη βούληση των πολιτών της Κοινότητας. Περισσότερο να αναφέρουμε ότι η κοινωνική διάσταση της Ευρώπης ή η Κοινωνική Ευρώπη πρέπει να είναι ο κύριος στόχος των σοσιαλιστών της Κοινότητας.

ΑΥΤΕΣ οι θέσεις μου φαίνεται ότι είναι συνεπείς με το μοντέλο που περιέγραψα σ' αυτή μου τη διάλεξη.

★ ★ ★

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ εύκολο να πούμε εάν ένα τέτοιο μοντέλο θα είναι ικανό να επιβιώσει στην τρικυμία που εξαπέλυσε ο παγκόσμιος καπιταλισμός. Εάν όχι, τότε το περισσότερο που μπορεί κάποιος να περιμένει, είναι ένα κράτος Κοινωνικής Πρόνοιας. Αλλά ένα τέτοιο μοντέλο, αν και θα εξυπηρετεί το στόχο της δικαιοσύνης, μπορούμε να πούμε ότι είναι λίγο για να είναι σοσιαλιστικό. Εάν το σοσιαλιστικό όραμα δεν πρέπει να εξαφανιστεί, τότε οι σοσιαλιστές πρέπει να αγωνιστούν για ριζοσπαστικές αλλαγές στις κοινωνίες — ακόμη και αν αυτές είναι σήμερα εγκλωβισμένες — στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Το μέλλον θα δείξει εάν θα πετύχουμε...